

1921



Jaan Meril:

Tuulemäe Ave Maria.

ooo

Jutt Sangaste kihelkonna Tõlliste walla
elust, Wene-Prantsuse sõjapäiwilt 1812 a.



Bibliotheca
universitatis
Dorpatensis

Walgas, 1921 a.

„Lõuna-Eesti“ kirjastus.

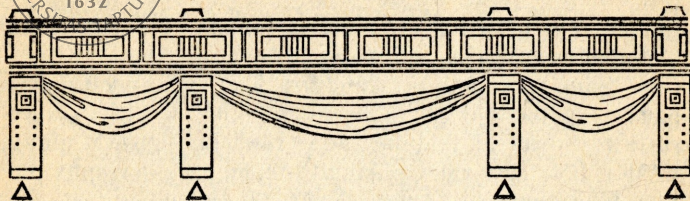


„Kultuura“ — Adamsoni trükk, Walgas.

A 3529.

1667

Λ 15483253



1. Üksik rändaja.

Oli tume septembri kuu õhtupoolik 1812. a. Hallid wihmapilwed katsid taewast ja kõle põhjatuul käis üle maa. Õrulaane sünges metsas omas tuul järk-järgult kaswawa tormi müha. Suured männad paindusid maru all, nagu tahaksid nad kedagi warjata huluwate pahade waimude eest, kes kuskil rahu ei leia ja wahete wahel oma urkadest wälja tormawad, et metsikut mängu alata. Kardetaw oli metsmaanteel liikuda, mis kaheksa wersta pikuselt Õrulaanest läbi wiis. Seal, kus Tuulemägi algab ja mets lõpeb teeb maantee järsu keeru jõe poole, mäge pahemat kätt jättes ja selle keeru kohal sammus keegi rändaja metsast wälja. Lagedale jõudes lõi ta omale ristimärgi näo ja rinna ette ja läks siis edasi.

Ta oli lühike laia õlgadega mees. Tema laia keha kattis linasest riidest hall rüüd, mis hästi kulunud oli ja peakatteks oli temal lai, luitunud hall kaabu. Jalas olid temal wiisud ja ta nägu kattis tumepruun habe. Anne kiriku waremate kohale jõudes jäi ta seisatama, tõmbas siilu hõlmad kokku ja langes suure

Bibliotheca
universitatis
Dorpatensis



tämme alla põlwili, et jumalat tänada, kes teda pikal metsteel surma eest oli hoidnud.

Samal silmapilgul käis aga Tuulemäe poolt püssipauk ja palwetaja kukkus meelemõistusega selili. Tuureruttaw rõowel ei leidnud aga rändaja juurest midagi väärtuslist, ega raha. Ainult tema kaelas rippus plekist toos puust kaanega. Kuul oli kaane purustanud. Lahti wõttes ei leidnud ta aga sealt midagi muud, kui ühe jumalaema pildi mille südamekohal kuul oli peatama jäänud. Pildi alla oli trükitud sõnad „Ave Maria.“

Wandudes wiskas rõowel toosi maha ja läks maanteed mööda Tõlliste mõisa poole.

Kui rändaja meelemärgusele tuli tundis ta kanget peawalu ja kätt lahti kistut rinna peale pannes, leidis ta selle werise olewat. Oma kõrwal liiwa peal purustatud kaanega toosi nähes, wõttis ta selle üles. Nähes, et pilt alles oli, muutis ta kahwatu nägu elawamaks ja kui ta karbi sees kokku pressitud tinakuuli leidis, tänas ta ristimärki oma rinnaette lüües jumalat. „Ave Maria! Püha jumalaema Sa oled minu elu peastnud.“

Kuuli surumisel oli plekktoos ainult rinnanaha katki muljunud. Kübarat wõttes, mis kukkumisel oli maha langenud, läks ta teed mööda jõe poole, et Tamme kõrtsis öökorterit leida.

Kõrts asus kõrgel liiwa nõmmel, umbes sada sammu Emajõe parwest eemal. Kõrtsi hoone oli wäike puust ehitus õlest katusega. Wäsinult sammus rändaja eeskõrtsi, et küdewa ahju ees soendada ja siis haawa kinni siduda.

Wõõrast nähes, ilmus kõrtsmik tagakõrtsi läwele, et näha saada, kes niisuguse tormiga kõrtsi tuli.

„Tere õhtust!“ algas rändaja juttu. „Tulin õomaja paluma. Olen pika tee ära käinud ja wäsin.“



Tuulemäel oleksin isegi surma saanud, kui mitte Ave Maria surmawat kuuli ei oleks vastu wõtnud.“ Edasi jutustas ta kõrtsmikule terve loo Tuulemäe juhtumisest.

Kõrtsmik kuulab rändaja juttu osawõtlikult pealt ja sõnas siis: „Seda on juba nädala päewi, kui teeröwel Wilpuse Peeter siin ümber hulgab. Aastat kaheksa tagasi peeti tema peale klaperjahti, aga peasis siis putkama. Nüüd on ta jälle siia ilmunud. Ega tema nagu hunt enam oma moodu ei jäta“.

Rändaja haawa waadeldes tõi ta wiina selle pesemiseks ja törwasalwi, mis haawa parandaks.

Kui haaw kinni oli seotud, küsis kõrtsmik: „Nagu näha, ei ole Sina siin mitte wõõras. Oled ehk warem siin elanud?“

„Rahwuse poolest olen ma leedulane ja minu wananemad elasid Riia linnas, kus ma ka üleskaswasin. Sealt tulin omal ajal Pilupalu mõisa*) teenriks sõjawäe ülema v. Wilkeni juure ja sealt läksin Walgjärwe mõisa v. Berchi juure**) Walgjärwe mõisaomanik oli rikas mees, sest selle mõisa järele oli terve rida mõisaid ja karjamõisaid, nagu Saberna, Tamme, Kitse, Piigandi, Sõriste ja Karste mõis. Loomu poolest ei olnud v. Berch mitte halb mees, aga uskus keelepeksjaid. Kahe aasta järele tulin Laatre mõisa v. Plateri juure. Ka sellel oli palju mõisaid, nagu Laatre, Keeni, Waalu, Uniküla ja Tõlliste mõis. Laatres elasin wiis aastat ja sellepärast tunnen ma seda nurka. Sealt läksin Sangaste mõisa würst Galõtsini juure ja tema juurest Peeterburi linna. See on lühidalt minu elulugu. Minu

*) Pärastina Kärküla mõis.

**) Walgjärwe mõisaomanik v. Berch, pärastpoole v. Berg, ehitas Kanapää kiriku ja 1675. a. kinnitas Rootsi kuningas Karl XII. Kiriku järele kihelkonna.



noorepõlwe mälestused tõid mind siia ja siit edasi läh-
hen Riiga.“

„Kes palju käind, see palju näind, aga imelik on,
et kord igatsus tuleb neid kohti näha saada, kus lapse-
põlw ja noorusaeg mööda on saadetud.“

„Jah, nõnda on see küll. Wõib olla, et see tunde-
märgiks on, et ma enam kaua ei ela.“

„Kui kaua keegi elab ehk kuna tema sureb, see
on jumala teha, aga nüüd lähme magama. Sul on
puhkust tarwis“.

2. Unenägu.

Kõrge tamme lähedal seistes kuulis rändaja tao-
was suurt kohinat, nagu wahest rahesaju eel. Üles-
waadates nägi ta roosakas helgis tormipilwi, mis järsku
lõhkesid ja tekkinud awause serwal, heleroosaka pilwe-
rühma peal nägi ta ingli kuju, kes paremat kätt wälja-
sirutades tema poole hüüdis:

„Kinnita see pilt, mis Sa oma rinnal oled kan-
nud ja mis Sinu elu päästis, tamme tüwele, sest see
koht, kus Sa seisad, on püha.“ Siis wajusid pilwe-
rühmad kokku ja ingli kuju kadus.

Kohkunult kahmas rändaja oma kübara peast, tegi
ristitähje oma rinna ja otsa ette, langes põlwili ja pal-
wetas . . .

Siis ärkas ta üles, kuid ta ei suutnud ennast lii-
gutada. Alles wäheste aja järele tundis ta oma liigetes
soojust ja werejooksu ning siis elu. Aseme äärele ist-
tudes, katsus ta oma rinda ja leidis, et tema plekktoo-
sike pildiga alles oli. Kaua mõtles ta imeliku nähtuse
peale, ega suutnud enam magama jääda.



jäägu mulle mälestuseks. Saagu see pilt kohaliku rahwa õnnistuseks.“

* * *

Umbes lõuna ajal lahkus rändaja Tamme kõrtsist, et oma teekonda Riia poole jätkata. All Emajõe nahkparwel pööras ta weel kord ümber ja hüüdis siis Tuulemäe poole: „Ave Maria!“. Kajaja mäelt kõlas see hüüd seitsmekordselt tagasi. Kõrtsmik, kes kõrtsi läwel seisis, wõttis mütsi peast ja palwetas. Kaua waatas ta rändajale järele, kuni see wiimaks Sooru pool metsakääru taha ära kadus.

„Sügisel ei ole ma kunagi nii selget kaja Kajaja mäelt kuulnud,“ arwas kõrtsmik „Kuidas pean ma seda mõistma? Kas siis tõesti meie esiwanemate paganausu ja ristiusu wahel midagi ühist peaks olema? Raske on seda uskuda, aga midagi saladuslikku peab siin olema.“

Kõrtsmik waatas kord Kajaja mäe poole ja läks siis tупpa.

3. Sõjawäe liikumine.

Oli jahe septembri kuu õhtu, kui suuren ratsawägi Tuulemäel peatas. Iga ohwitseri jaoks oli kolm hobust tarwitada. Ühe hobuse seljas istus ohwitser, teise seljas istus dentsik ja selle hobuse sadula külge olid pakid kinni seotud, kuna ta kolmandat sõiduwalmist hobust sadulaga ohilõja otsas hoidis. Dentsiku riideworm oli silmapaistew: tema sinel oli tumesinine ja selle nõöbid olid samasuguse riidega ületõmmatud. Sineli krae oli punane. Püksid olid hallist kalowist ja peas oli temal kolmenurgaline kübar. Kõrgemate oh-



witseri kübara äärt kaunistas kullakarwane pael. Seljas kandis dentsik ranitsat weepudeliga. Ratsawäe kannul liikusid kraamiwoorid

Tuulemägi oli nendele peatuskohaks määratud. Siin seati hobused salkadesse, pandi heinad ette ja seati püssid „hakki“. Enne õhtusööki anti igale soldatile klaas wiina.

Teisel hommikul wara peeti palwetund ära ja pärastpoole kui sõjawäe preester tamme tüwel jumalama pildi oli leidnud, peeti pikem jumalateenistus kirikulauludega. Pealeselle saadeti osa soldatid taludesse „istuma“, kuna ohwitserid mõisadesse paigutati.

Kui 1807. a. siit Wene wäed Riia poole olid läbi läinud, siis oli nende metsikus halbu mälestusi järele jätnud, mispärast rahwas nüüd Wene ratsawäge, nagu „surma kartis“, aga selle wäe distsipliin oli hea wäeülemuse tõttu väga kindel ja sellepärast pidasid ratsamehed ennast wõrdlemisi wiisakult üles. Korraliku sõjawäega harjusid taluinimesed peagi ära ja wahekord oli kohati kõige parem. Kuna sõjawäelased pudru taluperemehe poolt said, andsid soldatid jälle nendele puhast leiba wastu. Selkorral oli talupidajate elu alalise teoorjuse tõttu nõnda wilts, et nad ainult haganatega leiba said süüa.

Oli pühapäine hommik, kui wäed edasi hakkasid liikuma. Juba päikse tõusu ajal peeti tamme jumalama pildi iuures jumalateenistust. Polgus oli häid lauljaid, kes kirikukoori lauljateks olid ja selle tõttu kõlas laul kaugele üle laialise Emajõe ja Põdeli jõe luha Sooru ja Kaagjärwe poole. Üle luha olewas Supa talus jätsid naised lehmälüpsmise pooleni ja ilmusid lauda läwäle, et pühalikku laulu kuulata.



Teisel hommikul wara liikus sõjawägi üle parwe Walga poole edasi. Ümberkaudsetest taludest olid küüdikorral weewoorimehed tellitud.

4. Poolik kiri.

Pärast seda, kui sõjawägi oli Tuulemäelt lahkunud, läks Tamme kõrtsmik jumalaema pilti vaatama ja leidis tamme tüwel ühe pooleli jäänud kirja. Et kiri Saksa keeles oli kirjutatud, siis ei saanud ta seda lugeda. Arwates, et see mõne wäeülema kiri on, pistis ta selle tasku. Teisel päewal arwas ta seda kirja mõisa wiia.

Kui aga peale lõunat Laatremõisa kirjutaja linnast tagasi sõitis ja kõrtsi sisse tuli, otsustas ta kirja temale lugeda anda.

„Ma leidsin Tuulemäelt ühe kirja, ehk olete Teie, noorherra, nõnda hea ja loete läbi Ma arwan, et see mõne Saksa soost wäeülema kiri on.“

Mõisa kirjutaja luges esiteks kirja läbi ja tõlkis siis selle sisu Eesti keelde, nagu järgneb:

Armas ema!

Narwast ära tulles olime tee peal puhates Eesti taludes. Kõle oli waadata, kui wiletsalt Eesti talupojad elawad. Nendel ei olegi elumaja, nagu neid Soomes ja Wäike-Wenemaal olen näinud, nad elawad künides ehk rehedes, mida nad ka wiljakuiwatamiseks tarwitawad ning loomad on nendel wäljas lageda taewa all. Talwel pannakse loomad rehealla ja ise elawad nad siis rehe-toas. Kui Jõhwi jõudsime oli külm septembri kuu hommik ja siis leidsime Eesti talupoegade peresid



suitsuses rehetoas, kus nende lapsed põrandal magasid. Samati olid seal ka põrsad, wasikad. Imelik on aga seal juures, et eestlased väga wägnaks elawad, sest igas rehetoas leidsime raukasid, kelle walwel lapsed olid. Ka on eestlaste toit väga wilets. Nende peatoiduks on odrajahu puder ja haganatega segatud must leib. Lõunat süües asuwad kõik perekonna liikmed, enamiste kolmest põlwest põrandal paja ümber ja söowad puust lusikatega. Nende maiustoit näib hapupiim ja heeringas olewat. Suurem arw nendest käib palja jalu, ainult üksikutel olid wiisud jalas. Mulle räägiti, et ainult krahw Sheremetjew on Haaslawa mõisas, mis Tartu lähedal, oma talupoegadele omal kulul suitsuta eluruumid lasknud ehitada. Suitsu sees elamise tõttu on eestlaste hulgas väga palju pimedaid. Isegi Kamtshatka ja Lapimaa elanikud ning arwatawasti ka mitte eskimood ei ela hälwemini — ja seda leidub siin keset Saksa walgustust*).

Tartu linnas wiibisime kolm päewa. Linn on wäike ja elanikke on seal ainult 2500. ümber. Majad on wäikesed puuehitused. Turu ääres, mis raekoja ees, on ka mõned kiwiehitused. Üliõpilasi on seal 150 ja teistes koolides umbes 300 õpilast. Silmapaistew on üliõpilaste wormiriie: Nad kannawad kuube kürasiiride wormikuue lõike järele. Jalas on nendel kannuksetega saapad pealeseotud säärtega. Peakatteks on nendel kii-

*) Saksa keeles on see lause järgmine: „Weder Kamtschadalen und Lappländer, ja selbst nicht einmal die Eskimos wohnen schlechter — das findet sich inmitten deutscher Aufklärung.“



wer ja külje peal rippub raske mõõk. Ka loon-
gutele ilmuwad nad niisuguses uniwormis Kui
kaks üliõpilast akna alt mööda läheb, siis on kan-
nuksete ja mõõga tirin tuppa kuulda.

Kauplusi on linnas wähe ja rahwas elab
waeselt.

Mõisnikke elab seal wähe, need armastawad
suure linna elu ja asuwad sellepärast Riias.

Tartus wõttis meid wastu Liiwimaa mõis-
nikkude patriarhi parun Löwensterni perekond.
Tema maja on turu ääres, raekoja kõrwal. Wastu-
wõtmine oli sõbralik. Wõõraste hulgas oli ka
krahw de Bray, kes Baierimaalt pärit, aga sündi-
mise poolest prantslane on. Teatawasti pängen-
ta Napoleoni wiha eest siia warjule, kellega te-
mal kokkupõrge oli olnud. Mulle räägiti, et tema
parun Löwensterni tütre peigmees olewat. Kar-
lowa mõisa omanik, wana Krüdener, keda Karl-
Targaks nimetatakse, meeldis mulle wäga. Tema
neli poega on kõik muusikalised. Karlowa mõisa
saalis pandi meie auks kontsert toime. Piduhin-
geks oli igal pool krahw de Bray. Kui krahw
de Bray tõesti Löwensterni tütre kosib, siis wõib
seda ainult terwitada. See wärskendaks Liiwimaa
sakslaste werd. Muidu surewad nad aja jooksul
wälja.

Mõisniku seisusest preilide hulgas on wäga
ilusaid naisterahwaid ja ballipidu kuningannadeks
olid õeksed von Lilienfeldtid: pikad, sihwakad,
õrna näoilmega, walkjad juuksed ja suured sini-
sed silmad. Tartu daamid armastawad pööraselt
tantsu. Meile, ohwitseridele oli käsk antud palju
tantsida. Piduhind kestis hommiku kella kolmeni,



aga tants kestis kuni kella 8 hommiku. Siis kõlas keset saali komando sõna: „Sadulatesse“. Hobused olid õue peal walmis seatud ja masurka taktis hüppasime sadulasse.

Seda kirja kirjutati ma kümme wersta siin pool Walka kõrge mäe peal kaswawa tamme all. Selle tamme tüwe sees on wäike, aga imeilus madonna pilt.

See madonna pilt allkirjaga „Ave Maria“ awaldab iseäralist mõju. Olgugi, et mulle kato-liiklaste usk tundmata, tunnen selle pildi ees tarwidust palwetada.

Warem olin sellel arwamisel, et kunstnikud seega oma armastatud naisi ülistawad, et nad nendele madonna kuju annawad. Ma sain aru, et kunstnik kujutades poolawatuid huuli, ilusaid juukseid, mis lapsikut, walget otsa piirawad ja waga waadet, mis nõiduslikult mõjub, seega oma paleusele piiramata armastust awaldab, aga selle pildi ees hääbuwad kõik niisugused arwamised kaugusesse ja tahtmata sain aru, et olin andunud palwele, süwenedes usus pildi imetegewasse jõusse, nagu laps...

Trommi põrin kutsub paraadele. Pärast kirjutati edasi...

Lühikese waikimise järele seisis kõrtsmik üles, lükkas kord käega üle otsaesise ja ütles siis:

„Jah, sellest jumalaema pildist on lühikese ajaga palju jutte lendu lastud. Isegi karjalapsed teawad temast midagi jutustada...“

„Kas Teie ka olete pilti waatamas käinud?“ küsis mõisa kirjutaja waele.

„Täna hommikul käisin ja selle pildi juurest ma



selle kirja leidsingi. Pilt on väikene, hästi puukoore sisse raamitud ja on tõesti kena, aga midagi iseäralist ei leidnud minu tuhmid silmad midagi. Wene sõjaväelased on pildi alla puukooresse palju ristikesi löiknud . . .“

„Noh hea küll, ma saadan homme hommiku kirja Walka järele, sest nagu ma kuulsin, jäävat sõjavägi Luke kirikuplatsile mitmeks päevaks peatama. Ehk leidub ka kirjajirjutaja“

Seda üteldes soovis mõisa kirjutaja head päeva ja lahkus.

5. Kääriku wõrendiksaarel.

Tõlliste walla Kääriku talu alt woolab Emajõgi mööda suurt kääru metsanurgas tehes. Ajajooksul on wesi selle kääru sügawaks kaewanud ja päris siis omale rahwa suus wõrendiku s. o. sügawa koha nime, kus wesi keerlewas ringis kaldalt mööda woolab. Wõrendiku kohal wastu wett umbes sada sammu eemal oli väike saar tammemetsaga. Seda saart kutsuti Kääriku wõrendiksaareks.

Kääriku talu poolt wiis väike jalgteepurre saarele, mille põhjapoolsel äärel kolm tamme kaswasid. Teisel pool mustawat wõrendikku kaswas pikk männamets, mille ladwad weepeeglis kaugele Emajõe põhja ulatasid, kuna nende wahel üksikud tormist purustatud, koorest paljastatud tüwed, nagu waremate sambad seisid.

See oli mõtete waremate linn, kus meie esiwaned waimu walda arwasid olewat. Põhjata Emajõe wõrendik piiratuna sünge metsaga, sammeldatud hiigla puude wilus andis kohale õudse ilme ja sellepärast ei



julenud sinna õhtul ega õösel keegi minna. Üksikud eksijad, kes sinna olid sattunud, teadsid mitmesuguseid õudsuse jutte puhuda metshaldijatest, kes Uko-tamme ja -waka ümbruses liikusid, missugust nime wõrendik-saarel tugew tamm ja lai kiwi kandsid.

Oli pühapäine keskhommik, kui saare peale keegi noor neiu tuli. Ta oli pühapäewa riides ja oli nähtawasti waikse iseloomuga ehk mõjus tema peale sügisese päewa waikne tragöödia. Ta istus saare lääne-poolsele kaldale ühe kännu otsa, et waadata kiwide wahelt jookswat Emajõe sulisewat woogu. Siis heitis ta pilgu üle jõe kõrge männametsaga kaetud Liiwamäe poole, mille kohal, ainult mõni jalg metsaladwast kõrgemal, sügisene päike oma walkjat helki alla saatis. Päikese kahwatanud helk oli imelil. Neiu oli tunne, nagu hangutaks ta kogu loodust, talwe unele ettewalmistades. Siis aga kadus neiu näolt murelik ilme ja ta silmad lõid särama. Ta südamesse asus õnnetunne. See ei olnud aga mitte kewadiste õnnetunnete sarnane, waid oli iseäralik, eleegiline. Ta armastas Urutare poissi Jaani aga tema kasuema, Käärike perenaine Liisu, oli temale ühe wanapoisi eluseltsiliseks walinud. Sellepärast oligi ta meel kurb aga Jaani peale mõtel-des, keda ta siin ootas, lõid tema silmad kurbjooneli-selt särama.

Siin olid nad õhtuti sagedasti unistanud. Selles kohas oli midagi meelanhoolilikku, mis sarnane nende meeoluga.

Täna oli kasuema jälle kurjustades seletanud, et tema, Mäie, peaks Jaani unustama ja siis oli ta wabisew süda teda sundinud saarele tulema, et Jaani oodata oodates awanesid rõõmutunded walulikkude südamesse tungiwate igatsustega.



„Kus peaks ta nii kaua olema? Ehk olen ma liiati wara tulnud?“ nii mõtles neiu ja jäi ootama, kas mitte lähenewaid samme ei oleks kuulda...

Kõik oli waikne. Ainult jõe wesi sulises endiselt.

Ta langes uuesti mõtetesse. Ta mõtles oma kasuema peale, kes haiglane ja muidu tema wastu hea oli olnud, aga nüüd mehelemineku asjus on ta järelandmata jonnak. Kasuisa, Kaarel, on tema wastu hea aga selles asjas ei näe temal sõnaõigust olewat. Ainult kord oli ta julenud ütelda: „Liisu, kas ei oleks parem, kui meie omale noore tööjõu abiks saaksime? Toomas on wanapoolne ja kui meie kord ärakaome, siis jääks kõik majapidamise raskus Maie õlgadele.“

Siis oli kasuwanemate wahel äge sõnawahetus tekkinud, mis kasuema wõiduga lõppes.

Pahanduses perekonnas ja iseäranis weel see, et see teda isiklikult tabas, kaotas temas elurõõmu. Tawidus kokkukõlas olla oma ümbrusega oli teda siia saatnud, et kord jälle Jaanile kõike oma südame pealt maha puistata...

Ja siis tuli Jaan. Ta tundis seda tema käigust üle purde ja enve weel kui ta temale wastu sai minna, leidis ta ennast tema kaenas.

See oli kahekordne õnnetunne, millest Emajõe woo lüüriline sulin kurba meeolelu kaugele peletas.

„Jaan, ma ootasin Sind kaua!“ ütles Maie wiimaks pead Jaani rinnalt üles tõstes. „Ma olin nagu ilma peata, ega teadnud, mis peale hakata. Kasuema oli täna Sinu peale iseäranis tige. Ma ei tea küll, kuidas sellest üle saada, Jõuluks pidawat pulmad olema...“

„Ära kurda Maie. Sinna on weel palju aega. Minewal pühapäewal peale lõunat olin mõisas ja rääkisin walitsejaga, kes hea mees on. Tema lubas mulle sinna-



poole kutsari kohta ja siis wõime oma tulewiku kawatsusi wabamalt septseda “

„Aga kasuema, kas tema siiski Sind sallima hakab.“

„Ole mureta, Maie. Ma rääkisin kõik oma loo naisewõtmise asjus temale ära ja tema lubas mind toetada.“

„Annaks jumal!“ õhkas Maie.

Kui lõunaaeg hakkas kätte tulema tulid Maiele kodused talitused meele ja nad lahkusid.

6. Külarätsepp.

Teisel päewal lõunapaiku ilmus Tõlliste Mõisaküla rätsepp Kääri Rein Käärike tallu. Ta oli wäike kõhetu mees, umbes kolmkümmend aastat wana, kits-habemega ja kandis pead parema külje peal wiltu. Tema käik oli kerge, aga kindluseta. Tema iseäralduseks oli weel see, et ta silmi pilgutab, õlgu kehitab ja läbi hammaste kaugele sülgas ehk nagu rahwas seda nimetas: Kääri Rein laseb „lirtsu“. Kui ta wäljas kõndis, siis laulis ta kirikulaule, aga laua otsas istudes ja õmmeldes külapoiste wemmelwärsse. Rahwas tähendas tema kohta weel, et sel ajal kui ta weel poismehe päewi ja öid oli elanud, terve kihelkond tema õöhulkumise jälgi täis oli olnud. Oma elupäewad rätsepa ametit pidades ja laua otsas istudes, naistega keeltepekstes oli ta õppinud naistele meelepärast olema.

Kui ta keset Käärike talu õue seisma jäi ja pahema käega kääre raputas, tuli temale perenaine wastu ja kutsus tema aita, sest oli ju tarwis rätsepaga hästi jabi saada, muidu rikkus ta riided ära. Perenaisele järele sammudes silmitses Rein elumehenku harjumi-



sega tema tugewaid käewarsi, laiu õlgu ja tugewaid puusaid.

„Noh, meister puhka jalgu, seni kui sööki walmistan. Pärast otsin kangarulli wälja ja siis waaia, kas saad sellest Kaarlile uut ülikonda teha.“

„Küllap siis näeme,“ sõnas rätsepp ja istus pingi peale. Perenaine ajas enne kassi aidast wälja ja läks siis rehetoa juure sööki walmistama.

„Kuradi raswane eit,“ sõnas rätsepp oma ette. „Just kui mõisa karja Juuli.“ Mõtetesse wajudes tuli talle meele, kuidas temale kord Juuli oli ütelnud: „Rein ma armastan Sind meeletult. Ma ei wõi ilma Sinuta elada,“ ja siis hullasid ja möllasid nad Juuliga öid läbi ja tegid halpusi, aga mõni nädal hiljem, oli Juuli ennast Kubja Toomaga abielurahwaks lasknud laulatada. Meelepahaga oli ta Paali Maali kosinud. Pühapäiwiti käis ta siis naise kodus, aga äripäiwil jatkas ta igal wõimalusel oma limast elu.

Wahest oli temal tahtmist sellest jälkusest peaseda, ja siis läks ta kiriku, et mõnekopikalise maksu eest pattude andeksandmist saada. See kordus kaks korda aastas aga paremust ei tulnud ikkagi.

Niisugune oli külarätsepp Kääri Rein.

Kui perenaine toidu lauale tõi, algas ta juttu ja nagu harilikult rääkis ta siis hirmu ja õudsuse jutte ning nende tagawara oli temal suur.

„Küll on aga nüüd aeg. Päris hirm on elada. Minewal laupäewal tulnud Laatre Putka talu naised mõisa teolt ja näinud siis oma silmaga kuradit. Esiteks näinud nad oma ees tumedat kogu, mis wasikaks moondund, siis mullikaks, siis pulliks ja wiimaks hobuseks, kelle pea pilwedeni ulatanud. Lõpuks saanud



hobusest lõngakera, mis suitsu ja auku järele jättes, naistest mõni samm eemal, maa sisse ära kadunud.“

„Kes teab, kas jutt õige on. Wahest ajawad teo-
poisid mõisa rehel olles veel pöörasemaid jutte . . .“

„Tõsi, mis tõsi, sest Putka Mari rääkis ise seda lugu ja miks ta tõsi ei ole, sest Walgjärwe mõisate ülemwalitseja sõitnud linnast tulles öösel Sangaste kirikust mööda ja näinud, et kirik säranud tuledes. Kiriku ukse ees seiswate häbitulpade kohal lasknud ta kutsaril hobused kinni pidada ja läinud kiriku ukse peale asja järele waatama. Seal näinud ta palju kirikurahwast. Tulnud tagasi, käskinud hobused ümber pöörata ja köstri maja juure sõita. Läinud siis teine ja äratanud köstri Masingu üles, kuid see ei teadnud sarnasest loost midagi. Saksa nõudmise peale sõitnud köster kirikuni kaasa, kuid siis olnud kirik pime ja ukсед lukus.“

„Eks need olnud waimud,“ arwas perenaine Mari.

„Waimud küll, aga kutsar arwanud, et see head ei tähenda. Wistist sureb herra warsti ära ja surnudki kolmandal päewal järsku ära.“

„Aga, kas Sa Rein ka Tuulemäe jumalaemast oled midagi kuulnud? Su elukoht, Tuuletare, ei ole ju sealt kaugel.“ päris perenaine.

„Miks ei tea. Terwe Tõlliste Mõisaküla kõmised tema imetegudest. Mina ei ole seal juures käinud, aga minu Maali seletas, et tamme koore sees olewat ilus jumalaema pilt ja muud midagi.“

„Nii on lugu. Kaugelt kuulus, aga lähedal ei ole sellest ei kihku, ega kahku. Mine Sa tea, kuidas need jutud kõik tekkiwad.“

„Jah, räägitakse, et Tuulemäe jumalaema isegi haigeid terweks tegewat ja noori inimesi paari aitawat



minna. Kurat teab ja wõib olla, et ka mõisa karja Juuli teda palumas käis . . .“

„Nojah, see on Sinu wana pruut ja lasksid käest ära minna. Nüüd arwad weel jumalaema stüüdi olewat.“

7. Mõisa Widri.

Rätsepa ja perenaise jutuajamine sai wõõra isiku juuretulemisel katkestatud.

„Tere õhtust!“ kõlas hääl, mille mehehääl isearalik naiselik kõla oli.

„Tere õhtust, Widri!“ wõttis perenaine terwituse wastu

Waheajal oli wõõras aida läwele tulnud ja seal rätsepat nähes hüüdis ta: „Waata, Kääri Rein ise siin ja naine Maali palwetab Tuulemäe tamme all. Hi-hi-hi-hi! aga tead ka, mis ta palwetas . . . Hi-hi-hi-hi . . .“

„Kas Sa lontrus pead suud. Ma ei tea, mis sellel hullul lastakse ümberhulkuda? . . .“ sõnas rässepp pahaselt.“

„Sina hulgud küla naisi mööda. Ma ise kuulsin, kuidas naine palus, et püha jumalaema wõtaks Su meelt parandada ja leiaks abi, et Sa enam ei saaks küla naisi armastada . . .“ rääkis Widri kurjustades.

„Hulgus, kui Sa oma loba ei jäta, siis teen Sulle ühe ära . . .“

Mis Sa tahad teha? Tule wälja. Sina mehe wastu ei saa,“ ja jooksis ise minema.

Paali talu juure jõudes jäi ta seisatama ja waatas tagasi, kas ehk mitte rätsepp tema kannul ei ole.

„Ei ole julgust mehele järele tulla,“ mõtles Widri ja istus tee äärde maha.



Ta oli tugewa kaswuga rammusa, nagu tardunud näoga ja umbes 30 a. wana.

See oli poolloolak mõisa karjane. Karja hoidis ta hästi, aga lõuna waheajal jooksis ta wahest walda mööda ümber ja sellepärast teadis ta kõiksuguseid jutte ajada. Mõisa naised kutsusid teda sellepärast „walla kellaks“.

Tee äärel istudes wõttis ta wiimaks „puhust“ tüki leiba wälja ja hakkas sööma. Paali talu õue peal perenaist nähes, tõusis ta üles ja läks sinna.

„Tere, perenaine!“ hüüdis ta juba eemalt.

„Tere, tere! Kust poolt siis Sina Widri tuled. Sa oled wististi jooksnud, sest pea on Sul higist märg?“

„Kääri Rein tahtis mind tappa“, s'nas Widri.

„Wõi tappa? Mis Sa siis temale kurja oled teinud?“

„Kurja ei teinud ma midagi. Ma jutustasin temale, et tema naine, Tuulemäe Maali, jumalaema pildi ees palub.“

„Kas siis see teda wihastas?“

„Wihastas jah! Mina ütlesin, et Maali palub, et Rein ei saaks enam teisi naisi armastada.“

Perenaine hakkas naerma. „Noh, Sina Widri ei tee küll muud midagi, kui ajad tühja juttu.“

„Ei, see on sula tõsi, kallis perenaine. Ma olin teisel pool puutüwe ja kuulsin kõik,“ õiendas Widri ja hakkas siis järsku oma warju mõõtma. Kui ta sellega walmis oli, jooksis ta mõisa poole.

„Loll ta on, aga räägib kõiksugu asjad ära. Jumalaema kuhu on uus ja sellepärast hakkawad nüüd jutud tema ümber keerlema,“ arwas perenaine Widrile tagant järele waadates. „Aga waata, kas ei ole see mitte Kääri Rein, kes sealt soo poolt sea sörgis maantee poole tuleb.“



„Rein jah!“ vastas karjapois, kes karjawits käes Widri juttu oli pealt kuulanud.

„Ta läheb kuulama, kas Widri õigust rääkis wõi läheb Maalile appi paluma.“

„Pea poiss suu, muidu pahandad rätsepa ära ja Su kuub jääb siis õmblemata,“ ütles perenaine kurjustades.

Waheajal oli rätsepp talu tahra-aia taha jõudnud. Ta katsus tähelepanemata mööda peaseda ja hoidis pea maha, aga perenaise uudishimu ei lasknud seda sündida.

„Tere kah, meister. Kuhu siis nüüd tööajal nõnda ruttat. Ega's mõnda õnnetust pole juhtunud. Enne jooksis siit mõisa Widri mööda ja nüüd Sina?“

„Ei midagi, aga tahtsin muidu vaatama minna, kas Maali omale abilist sai kartuli wõtmiseks.“

„Täna olewat suur palwetamine Tuulemäel, ehk lähed sinna,“ sõnas karjapois ja kadus rehe nurga taha.

„Kas see kuradi külakell, Widri, siin midagi rääkis?“ küsis rätsepp äritatult.

„Ei, ta jooksis maanteed mööda, nagu pöörane, peatas kord, et oma warju mõõta ja pani siis uuesti jooksu, nii et sääred wälkusid. Aga millest ta siis pidi rääkima?“ küsis perenaine.

„Ei midagi uut ehk mis wõikski loll rääkida. Tema kõlistab nüüd igalpool, et Tuulemäe jumalaema pildil imetegew iõud olewat.“

„Jah seda räägitakse ja Widri olewat peasuurnestest kiwidest tamme ümber laia ringi teinud, nagu wanasti wõrendiksaare ohwri kohal olnud.“

See hull Widri mingi põrgu!“ ütles rätsepp ja ruttas edasi.



8. Kaks kosilast.

Oli sügisene neljapäevane õhtu, kui Warnu talu noor peremees Jakob Öru mõisa kohal maanteelt ära Uniküla mõisa poore pööras. Päike oli juba looja läinud ja kartes, et pimedaks läheb, kiirendas ta oma samme, et veel enne ööd Mustajärwele jõuda. Ta oli kodus asjata aega wiitnud, et wana emale näidata, et temal minekuga Mustajärwele ruttu ei ole. Sellega oli ta ühtlasi ka nagu ennast petta tahtnud, sest kogu pealeõunal ei saanud ta enam tööd teha, waid mõtles kogu aeg Mustajärwe Sohwi peale, keda ta omale tahtis perenaiseks kosida.

Ta oli kewadel kaks wasikat kaswama jätnud, et ühte nendest pulmapäewaks ära tappa ja teist Sohwi kaswatada jätta.

„Kas aga Sohwi nõus on seda kohustust oma peale wõtma,“ tuli temal järsku meele ja tahtmata jäi ta seisatama.

„Ja miks ei peaks ta mitte nõus olema?“ arutas ta edasi.

Kui ta Kiilatsi talu kohale jõudis, nägi ta üle soo Tiri Jaani tulewat.

„Kas tema ka wahest Mustajärwele ei lähe,“ küsis ta poolkuuldawalt ja kiirendas rahutult samme.

Metsaserwal, kus maanteelt pahemat kätt ära tuli pöörata, peatas ta wähe ja mõtles, kuidas siis lugu areneks, kui Jaan tõesti Mustajärwele tuleks. Jaaniga ei olnud ta kunagi hästi läbi saanud ja sellepärast tekkis tema südames kartus ja pahameel.



Et oma ärewust warjata, läks ta jalutades edasi. Keset metsa jõudes nägi ta järsku Jaani oma kõrwal, kes metsast wälja tuli.

„Kah weel nii hilja teel? Nähtawasti juhid Sa oma samme Mustajärwele,“ sõnas ta ilma teretamata.

„Jah, ma tahtsin Mustajärwe peremehelt pörsast osta. Temal olewat neid rohkem, kui ta ise tarwitab.“

Jaanile näis asi kahtlane olewat ja waatas Jakubile usuteledes silmadesse. Kui ta aga Jakubi tõsist nägu nägi, jäi ta uskuma ja seletas, et ka tema Mustajärwele minewat, et peremehega mõnda wäikest asja õiendada.

Siis waikisid nad mõlemad ja olid nähtawasti iseenesega rahul, et teine teist oma walega oli „tüsata“ saanud.

Mustajärwe talu õuewärawa juure jõudes awas Jaan wärawa ja läks üle õue otseteed rehetare poole, Jakubit maha jättes. Wiimane pani wärawa pulka ja läks siis pahemat kätt põhuküüni juure.

Tal oli õnne, sest peremees parandas seal range.

„Tere õhtust!“

„Tere õhtust! päris hiline külaline.“

„Jah, ei tahtnud tööaega ei enesel ega Sul wiita. Tulin päris asja pärast. Kuulsin, et Sul sohkem pörsaid on, siis tulin õnne peale wälja ehk müüd ühe mulle ära.“

„Wõiks kah. Jätsimegi paar pörsast rohkem kaswama. Kui lugu nõnda, siis lähme sealauta waa-tama. Seal tegid ülewaate ja kui Jakub ühe pörsas-test oli wäljawalinud, siis oligi peremees nõus seda müüma 10 rubla eest.“

„Tubli kewadine pörsas. Ma oleksin ilma kaup-



lemata wiis rubla rohkem maksnud," mõtles Jakob ja maksis raha ära.

Kui peremees külalise rehetarre kutsus, läksid nad sinna.

Jaan oli juba peretütrega juttu ajamas ja kui peremees Jakobiga sisse astus, algas jutuajaminine Jaaniga. Sohwi ei rääkinud. Ta oli ainult kuiwalt tema terwituse „Te e, Jaan!“ üteldes wastu wõtnud ja kuuldas siis isa ja Jaani jutuajamist pealt.

Jakubil oli piinlik olla, sest et temale isegi istet ei pakutut.

„Põrsa ostmine läks hästi, olgugi et ma sellepeale wälja ei tulnud, aga kosja asjus tahab lugu kahtlane olla," mõtles Jakob, ega teadnud, mis peale hakata.

Nähes, et täna ikkagi kosja asja ei saa ajada, arwas ta paremaks lahkuda ja jättis pererahwast jumalaga.

„Millal siis põrsale järele tuled?" küsts temalt peremees alles siis, kui ta juba ukse juures oli.

„Ei tahaks nagu äripäewa wiita ehk jätaksime pühapäewa peale.“

„See on ükskõik, millal järele tuled," wastas peremees ja jätkas siis juttu Jaaniga.

Jakub awas ukse ja astus mõttes üle kõrge läwe eeskotta. Seal jäi ta tahtmata seisma ja kuulis siis, kuidas Mustajärwe peremees Jaanile ütles:

„Sinu asjast ei tule midagi wälja " Siis aga awati uks ja Sohwi tuli wälja, kui ta just wälise ukse pööra lahti keeras.

„Jakub, ega Sa pahane ei ole?" sosistas Sohwi „Ma ei saanud teisiti. Et teie kahekesi tulite, siis karusin, et Jaan Sulle koduteel paha wõiks teha.“





„Tule siis pühapäeval pörsa järele,“ sosistas ta edasi ja enne kui Jakob midagi sai wastata, tundis ta Sohwi käewarsi oma kaela ümber ja tema palawaid huuli oma huultel ning siis järsku oli ta rehetuppa tagasi läinud.

See mõjus Jakubi peale nagu unenägu ja ta oleks wahest weel kauemaks eeskotta jäänud, kui mitte taluperemehe wali hääl: „Sellest ei tule, Jaan midagi wälja, ega tütar kaubaasi ei ole,“ teda mõtteta olekust ei oleks üles äratanud.

Ruttu sammus ta üle õue, et enne Jaani tulekut kaugemale saada.

Ta sai just wärawast wälja, kui ka Jaan toast astus ja pikkil sammudel üle õue sammus.

Waikides läksid nad üksteise järel, umbes kümme sammu teineteisest eemal, kodu poole. Isegi teelahk-mel, Kiilatsi talu kohal ei olnud nendel teineteisele midagi ütelda.

9. Tamme kõrtsis.

Laupäeval wara hommikul oli Tiri Jaan linna sõitnud ja jõudis seal juba keskhommikuks Tamme kõrtsi juure tagasi.

Et Mustjärwel saadud meeletuska eemale peletada, peatas ta seal, sidus hobuse käsipuu külge ja sammus kõrtsi.

Kõrts oli tühi. Wõõra tulekut kuuldes tuli kõrtsimees tagatoast wälja ja terwitust wastuwõttes sõnas ta:

„Noh, Tiri peremees on õieti wara linnast tagasi jõudnud. Täna sõitis palju rahwast linna, aga Sina oled esimene tagasisõita. Eks noored ole ikka usinad.“



„Mis seal linnas teha? Oma majapidamine kodus ja tee ei ole ka mitte hea. Parem on, kui päewawalgel metsast läbi saan. Pime peale on kardetaw jääda.“

„Eks ta õige ole, sest Wilpuse Peeter hulgub jälle siinpool ringi. Imelik on aga, et sellest ajast peale, kui jumalaema pilt Tuulemäe tamme tüwel, Õrulaanes enam ühtegi tapmist ega rööwimist ei ole olnud.“

„Missugune Tuulemäe jumalaema?“ küsis Jaan imestades

„Noh, see on imelik, et weel mõnda meest on leida, kes sellest midagi ei ole kuulnud. Meie pool räägitakse temast kõiksugu imelugusid. Siin mäe peal, tee ääres on nimelt suur tamm ja selle tüwe paksu koore sisse on püha Maarja pilt pandud. Nüüd käiwad sinna inimesed palwetamas. Nii palunud Tuuletare Maali, see on rätsepa Kääri Reinu naine, Maarja piditi ees, et mees ei saaks enam külanaisi ja tüdrukuid armastada. Selle tagajärjel olewat nüüd Rein nagu lolliks jäänud: töö ei edenewat ja kardab naisi. Käärikerke peremehe kuub olewat alles praegu õmblemata, olgugi et nädala algul sinna läks. Warem käisid inimesed Sooru wallas Soonja Indu juure abi otsima mitmesuguse ihu ja hinge häda sees. See mees oskawat „kunstida“, aga nüüd lähewad Tuulemäele.“

„Mina ei ole küll sellest midagi kuulnud. Olen ju oma töö juures, ega pease wälja.“

„Saan aru, aga siin on lugu tõesti nõnda. Tuulemäe Maarja seab noori inimesi paari, teeb haigeid terweks ja nii edasi...“

„Kas siis see jumalaema mõnda naisewõtmist wõi meheleminemist juba korda on saatnud?“ küsis Jaan waele.



„Miks ei ole. Postupalu Peeter oli mitu aastat Restu wallas kosjus käinud, aga ikka tulnud tühjalt tagasi. Nüüd aga palunud ta linnast tulles Tuulemäe Maarjat, pandnud sinna kolmekopikulise ohwiraha, nimelt tamme tüvele ja sõitnud siis uuesti kosju ning nüüd on homme pulmad. Toob teine noore perenaise koju Linnast tulles käis ta weel siin sees ja tänas mind, et olin teda õige tee peale juhatanud...“

Juttu puhudes oli kõrtsmik klaasi wiina täis walanud ja sõnas siis:

„Noh, katsu wahest wiina kah. Ilm on wesine, külml ja wiin ajab were käima.

„Eks ta ole õige,“ ütles Jaan ja jõi klaasi tühjaks.

„Wala õieti teise jala jaoks kah,“ ütles ta siis ja waatas oma ette maha.

Kui ta ka teise klaasi oli tühjendanud, seisis ta üles, ütles kõrtsimehele: „Head terwist!“ ja sõitis minema

10. Kõrtsilised.

Pärast seda, kui Tiri Jaan oli ära sõitnud, hakkasid linnaskäijaid koju walguma ja selle tõttu oli kõrtsis rohkesti rahwast.

Et kõrtsmik jutukas mees oli, siis jäid sinna mitmed linnasõitjad pikemaks ajaks peatama, et hobust puhata lasta.

Kõrtsituba oli wõõraid täis, küll mehi, küll naisi, kes oma kodustest asjust juttu puhusid.

„Kas te olete ka kuulnud, et Käärrike perenaine haigeks olewat jäänud,“ küsis Paali perenaine Pärtli perenaiselt.



„Ei ole kuulnud. Tema ongi pödur, olgugi et temal tugew keha on. Jumal teab, mis temal wiga on?“

„Kes nüüd seda teab. Tema elu ei wõiks ju raske olla, sest usin kasutütar on ju igal pool töö juures, küll kodus, küll põllul,“ arwas Järwe perenaine

„Tarwis homme waatama minna. Ei ole ka enam ammu seal käinud,“ sõnas Paali perenaine

„Muidugi pead minema, muidu ei kutsuta Sind pulmagi, sest jõuluks pidawat kasutütre pulmad tulema“.

„Mis nüüd tollest. Meie oleme piirirahwana alati hästi läbi saanud ja kasutütar on seda wäärt, et ta omale tubli mehe saaks.“

„Jah, seda arwad Sina küll, aga Käärike perenaisel on teine arwamine. Tema ei hinda inimese wäärtust, waid hiilib mammona poole, mida koi ja rooste häwitawad,“ tähendas Järwe perenaine.

„Sinna on weel palju aega ja wahepeal wõib kõik teiseks muutuda,“ ütles üks kõrtsilistest nende jutu wahele

Järsku kõlas kõrtsiukse taga metallikõlaline naer. Siis läks uks prantsates lahti ja sisse tormas Widri.

„Hi-hi-hi-hi! Jumalaema lõi Tiri Jaani nina katki...“

„Mis Sa hull räägid,“ ütles kõrtsimees kurjustades.

„Hi-hi-hi-hi! lõi jah... Mina ise nägin.“

„Nüüd on Widri päris hulluks läinud,“ sõnas Paali perenaine.

„Lõi jah, ise nägin,“ kordas Widri uuesti. „Tiri Jaan palus tamme all jumalaema, et ta temale Mustajärwe Sohwi naiseks annaks ja siis kukkus tamme tõru tema suure nina peale ja lõi selle weriseks. Kui ma

Sibiri
universiteetis
Dorpatensis



tamme taga naerma hakkasin, kahmes ta piitsa ja tahtis mulle lüüa, aga Widril on head jalad ja need peastsid.“

Kõik hakkasid naerma ja Urutare Hendrik ütles kõrtsmikule, et ta selle nalja eest Widri jaoks klaasi täis peaks walama.

„Widri, tule siia ja wõta hirmu peale wiina,“ ütles ta siis Widri poole pöördes.

„Kohkusin jah, hi-hi-hi-hi! Tiri Jaan on kuri mees. Ta jooksis mulle werise ninaga järele, aga Widril on head jalad. Hi-hi-hi-hi!“

„Jäta oma lori ja tule joo oma wiin ära,“ ütles kõrtsmik, kellele Widri jutt ei meeldinud. „Ja siis katsu, et koju saad.“

„Kõrtsi isand, ära ole kuri. Tiri Jaan palus: Püha jumalaema anna mulle Sohwi naiseks ja pani selle raha tamme juure peale,“ ütles Widri ja näitas kolmekopikulist raha.

„Jäta kord oma lori ja joo wiin ära. Sa ei tunegi Tiri Jaani,“ rääkis kõrtsmik pahaselt

„Wõi ei tunne, hi-hi-hi-hi! Suur werine nina, mustad juuksed, kulli silmad, suur rusikas...“

Kõrtsilised plahwatasid uuesti naerma.

„Widri, katsu et Sa minema saad, muidu tuleb Jaan ja lööb Sind maha,“ ütles keegi kõrtsilistest.

„Hi-hi-hi-hi! Ei tule, tema jalg jäi männa juure taha kinni. Jaan kukkus werise ninaga liiwa sisse ja mina jooksin mäest alla...“

Keegi kõrtsilistest wõttis Widril käest kinni, wiis ta laua juure ja andis wiinaklaasi kätte: „Joo nüüd wiin ära.“

„Jah, joon,“ oli wastus.



Tühja klaasi laua peale pannes, waatas ta kord lakke, siis ukse poole ja jooksis uksest välja.

„Niisugune hull ei ole küll muud kui külakellaks. Nüüd käib ta igapäew tamme juures ja otsib raha, mida palwetajad sinna maha pannud“, seletas kõrtsmik.

„Pidi ju teine Kääri Reinu käest ka kord peksa saama“, tähendas Paali perenaine.

„Kas siis Kääri Rein ka seal palumas on käinud, temal ju naine käes?“ küsis keegi pika habemga wõõras mees

„Tema küll mitte, aga tema naine ja Widri läinud Käärike tallu, et Reinule seda ütelda.“

„Mine tea hullu juttu,“ sõnas kõrtsmik wahahele.

„Hull on ta küll, aga räägib kõik ära,“ tähendas Järwe perenaine wahahele.

Kui uusi kõrtsilisi juure tuli, waikis jutt ja Tõliste mehed läksid üksteise järele välja, et koju sõita.

11. Käärike leinapäewad.

Käärike peremees Kaarel oli lühikese raske haiguse järele surnud. Warsti peale mehe surma hakkas perenaine Liisu kasutütrele peale käima, et ta nüüd kohe peaks mehele minema, sest peremeest olewat waja ja kuub, mis surma tõttu pooleli õblemata, wõiks wäimehe pulmakuueks saada. Tema ise olewat wigane ja ei suutwat talu pidada.

Hommikul, kui perenaine kord jälle kasutütre „jonnakust“ murda tahtis, ütles Maie temale kindlasti „ei“ ja jooksis siis ise nuttes lauda juure, et lehma lüpsata. Laudas wiskas ta lüpsiku käest maha, jäi lauda läwele seisma, ja waatas kurwalt oma ette maha, ega



pannud tähele, et karjapois üle õue alla jooksis. Alles siis, kui poiss hüüdis: „Maie! Perenaine kukkus ahju ette maha,“ kokkus ta oma mõtetest, aga ei suutnud ennast siiski paigastki liigutada. Ta näol oli kiwistatud ilme.

„Maie! Perenaine kukkus surnult maha!“ hüüdis poiss uuesti nutuse häälega.

„Surnud!“ tuli üle Maie huulte ja puhkes nutma.

„Maie! Tule mäele, perenaine on ahju suu ees maas“.

Nüüd alles sai ta enese üle wõitu ja jooksis rehe-toa juure.

Perenaine oli reheahju kolde ette maha kukkunud. Kui Maie tema kõrwale põlwili langes, olid ta käed juba külmad. Nõutult jäi ta surnu kõrwale põlwitama ja langes siis nuttes oma kasuema tardunud rinnale. Siis tuli temale mõte, et surnut ometegi ei saa sinna jätta, aga kuidas suudaks ta teda peseda ja asemale tõsta.

Wiimaks tuli otsusele, et on tarwis naabrite juure abi otsima minna. Karjapoissi surnu juure jättes, läks ta naabrite juure, kust ta peagi mitme naisega tagasi tuli.

Kui kari lõunaks koju tuli, oli surnukeha juba lautsil. Naabri naise surnut walwama jättes, sõitis ta ise mõisa, et mõisast puusärgi jaoks laude tuua. Et temal kedagi meesterahwast majas ei olnud, sest poiss oli teol, siis lubas walitseja puusärgi tegemist mõisa tiisleri kätte anda.

Nii sai ta sellest murest lahti ja tagasitulles käis ta Urutare juures, et Jaani käest nõu küsida, sest raske oli temal karjapoisiga talu pidada ja siis weel matused.



„Jaan, ma olen nagu pea kaotanud. Ei tea tõesti mitte, kuidas asju edasi ajada. Küll on hirmus, et kasuema just nüüd pidi surema. Mis pean ma peale hakkama “

„Maie, ära heida meelt. Küllap jumal kõik asjad hästi juhib. Hakka aga südilt peale ja kõik läheb hästi. Õhtul lähen muidugi alla ja siis võin Sulle mõnes asjas abiks olla “

„Kuidas saan ma „peijest“ üle. Kes kaewab haa...“

„Ära mureta Maie. Matused on pühapäeval ja siis on asi kergem korraldada. Ma tulen ka sinna.“

Jaan saatis Maie wankri juure.

„Aga Jaan, kuidas saan ma puusärgi ära tuua?“

„Selle toon ma homme õhtu ära. Ole päris mureta.“

Koju jõudes leidis ta palju wõõraid ees, nii et Maie päris ära kokkus.

„Mis pean ma selle karjaga peale hakkama?“ ohkas ta wärawast sisse sõites.

Kui ta hobuse rehe kõrwale ajas, piirasid teda naised sisse.

„Tere kah, Maieke! Küll on aga Sul waesekesel nüüd palju tegemist. Eks ole raske, kui ühtegi mees-tehinge majas ei ole,“ algas piiriperenaine Anu juttu.

„Ära kardada, ega abiliste poolest puudust ei ole,“ ütles Sillaotsa Leenu pilkawalt tee poole näidates.

„Waata, sealt tulewad kaks perenaise täditütart pooljookstes alla, nagu oleks neil Soodoma hukatus kannul “

„Pila Anu ja Nõia Leenu tulewad warandust jagama,“ tähendas keegi kolmas naisterahwas wahele. „Räägiti ju, et kadunud hõbetaaldrid olewat, mis ta Maiele kaasawaraks kogunud.“

„Ja kardawad nüüd, et Maie waranduse kõrwale



toimetab," tähendas piiriperenaine. „Nendel kaarnatel ei ole mingisugust õigust kadunu waranduse peale.“

„Muidugi ei peaks nad siit midagi saama. On ju Maiel küllalt tööd ja waewa olnud ja siis weel haige kasuema tujud...“

„Mis nüüd sellest rääkida,“ sai Maie Sillaotsa Leenule wahele ütelda. „Nüüd olge head inimesed ja aidake mind matuste korraldamisel.“

„Muidugi aitame,“ sõnas Sillaotsa Leenu äritatult. „Aga waadake, kaarnad on juba õue wärawa juures. Lähme tupp!“

Naised läksid tupp ja Maie ruttas hobust koplisse wiima. Kesk õue tulid pereuaise täditütred temale wastu.

„Tere kah, Maie. Wõi päris üksi talitad,“ sõnas Pila Anu.

„Tere, tere! Olete ka juba meie õnnetusest knulda saanud... Pean ikka tegema, sest peale karjapoi ei ole ühtegi teist hinge majas,“ wastas Maie.

„Mis Sa nüüd nutad?“ trööstis Nõia Leenu. „Ega siis Sinu asi nõnda paha ei olegi. Kadunu oli kokkuhoidja ja jättis Sulle hea noosi pärida. Olewat ju teisel isegi hõbe taaldrid tagawaral.“

„Mina ei tea tema hõbe taaldritest midagi. Tegin tööd ja sain riidet...“

„Ära salga kedagi,“ rääkis Pila Anu wahele. „Kadunu rääkis mulle ise. Wii nüüd peale hohune kopli, küllap pärast räägime.“

Mõlemad naised ruttasid rehe poole ja Maie läks hobusega õuewärawast välja.

* * *



Tagasi tulles läks Maie aita, langes seal oma woodi ette põlwili ja pead vastu karedat wooditekki wajutades hakkas ta kibedasti nutma. Ta ei olnud kõigel ajal waranduse peale mõtelnud ja nüüd ilmusid juba wara jagajad. Mahajäetuna tundis ta enese olewat ja mõteldes sellepeale, et ta oma wanemad wäikse lapsena oli kaotanud, täitis tema hinge kibedusega. Oma abitu seisukorda, ilma tulewiku wäljawaateta, ettekujutades, tõstis ta oma pea üles ja waatas siis nagu abiotsiwalt ringi: tühjus aigutas temale igalt poolt vastu... Waluhoog käis nagu nool tema kehast läbi ja siis puhkes ta uuesti nutma, ega pannud tähele, et keegi wõõras aida läwele oli ilmunud. See oli Järwe perenaine.

„Ara heida meelt Maie! Jumal on Sulle hea terwise kinkinud ja Sa oskad tööd teha. Kui nad Sind lagedale jätawad, siis tule minu juure. Mina olen juba wana ja tarwitan abi.“

Maie waatas üles, ega teadnud, mis wastata.

„Ma ei karda oma tulewiku pärast,“ ütles ta wiimaks, „aga walus on kuulda, et nad juba nüüd kadunu warandust hakkawad jagama...“

„Lase neid jagada. Nüüd aga tule ja kutsu kari koju. Päike läheb looja ja Sa ei jõua muidu oma talitusega enne öötulekut walmis saada.“

Meeletuletus majatalituste kohta andis noorele neiuile uut jõudu ja ta ruttas wälja.

„Tee nüüd peale oma talitusi, mina lähen rehetuppa warajagajate juure, et neid taltsutada, muidu lähewad päris hulluks,“ sõnas Järwe perenaine ja waatas Maiele järele. „Oleksin õnnelik, kui omale niisuguse tubli inimese maija saaksin.“



Rehetuppa jõudes nägi ta Pila Anu surnu lautsi kõrwal põlwitamas.

„Jah, nüüd on ta surnu!“ nuuksus Anu. „Jaani-päewal lubas mulle weel uue seeliku tarwis riiet anda... Jah, seda ta lubas, seda wõin ma jumala ees tõendada...“ Siis ajas ta ennast põlwili olles ülespoole, wõttis surnu käe oma pihku ja nuuksus edasi: „Küll on raske nii armast inimest järsku kaotada... Kes teab, kus ta hõberaha on? Kui ta elas, siis ei unustanud ta mind kunagi ära... Jumal andku temale tema patud andeks...“ Siis tõusis ta üles ja waatas ringi: „Peaksin õieti Maie ülesotsima, tema peaks ikka teadma...“

„Kuule Anu, Sina lase ikka surnu mahamatta ja hakka siis päranduse peale mõtlema. Maiel on isegi iga sõrme jaoks kümme tööd ja nüüd ei anna Sa surnule ka enam rahu. Mis ütleks ta, kui ta Su juttu kuuleks.“

„Jäta Sina oma teraw keel, mina olen tema lihalik täditütar ja sain kadunuga alati hästi läbi...“

„Jah, meil on täielik õigus tema waranduse üle walwada,“ täiendas Nõia-Leenu.

Ei tea kui kaugele tüli oleks läinud, kui mitte Urutare Rein ei oleks sinna tulnud. Ta tungis naistesalgast läbi, jäi surnu ette seisma, wõttis mütsi peast ja hakkas palwesõnu ütlemale. Kõik langesid põlwili. Palwet lõpetades ütles ta: „Jumal! Ära nuhtle meid mitte meie pattude järele ja ole armulik meie kõikide wastu. Sina, jumal, oled armulik ja helde. Meie inimeste mõtted ei ole mitte jumala mõtted. Mis jumal teeb, on ikka hea. Armuline jumal, anna rahulist hingamist kadunu põrmule ja awa tema hingele taewa uksed. Jumala arm olgu meie kõikidega. Aamen.“



Palwetajad tõusid püsti ja lahkusid üksteise järele. Ükse peal ütles Pila Anu oma täditütrel Leenule: „Homme tuleme tagasi, muidu võib warandus laiali minna.“

* * *

Kui Maie karjatalitusega lõpule oli jõudnud ja karjapoisid koplisse hobuse järele oli saatnud, leidis ta tühja rehetoa eest. Külalised olid surnu üksi jätnud.

Üksi oilles surnuga tühjas, hämaras rehetoas tundis Maie õudust. Ta langes lautsi ette põlwili ja palwetas. See mõjus rahustawalt.

Siis istus ta madalale kolmejalgsele pingile. Jõuetult langesid ta käed rüppe.

Tema silmade ette ilmus kurb lapsepõlv. Wiieaastasena oli ta ilma ema ja isata jäänud. Waene, lesk naine, kellel Uniküla Päidu talu maa peal oma onnike oli olnud, oli teda kaswatanud ja siis andis ta tema seitsmeaastaselt Käärikele karja. Siin oli ta kasulapsena üleskaswanud ja nüüd oli jälle üksi, maha-jäetuna, nagu lind oksa peal. Olgugi, et kasuema teda wastu tahtmist oli püüdnud mehele panna, armastas ta teda

„Kasuema, miks jätsid Sa mind maha,“ ohkas ta. „Mispärast on saatus minu wastu nõnda karm.“

Ta tõusis istmelt, wõttis walge liniku surnu näo pealt. „Kasuema, maga rahuga!“ sõnas ta siis ja andis surnu huulte suud. Siis kattis ta liniku jälle surnu näo peale ja mõtles just wälja minna, et õhtusööki walmistama hakata, kui karjapois ja Jaan rehetuppa astusid.

„Tere õhtust, Maie!“

„Tere õhtust, Jaan! Wäga hea, et Sa tulid.“





Päris õudne on ükski olla. Kõik päew oli siin rohkesti inimesi, aga seni kui karjatalituses kinni olin, olid kõik ära läinud. Mis pean ma nüüd üksi peale hakama?“

„Ära nutsa, Maie! Ma jään walwama.“

Maie waatas temale tänulikult silmadesse, palus teda pingile istuda ja läks siis ukse poole, et aidast leiba tuua. Karjapoisil käskis ta kuiwi oksid kotta kanda, et leent keeta.

Ukse juures jäi ta aga seisma ja waatas tagasi. Järsku jooksis ta Jaani juure ja suudles teda.

„Jaan, ma armastan Sind! Sa oled ainus inimene, kes minu saatusest soojalt osa wõtab. Ainult Sinu lähedal tunnen jälle elust mõnu. Ma olin päris meelt ära heitmas, nüüd tunnen jälle soojust oma ihus.“

Nuttes langes ta Jaani rinnale.

Karjapoisil tagasitulek äratas neid armastuse mõnususest. Maie wabastas ennast Jaani kaisutustest ja ruttas välja.

Jaan oli pärast seda kni ta Maie Urutare juures oli olnud, mõisa läinud, et teada saada, millal puusärk walmis saab ja oli siis mõisa walitsejalt wäikese õli lambi laenanud. Selle pani ta nüüd ahju äärele ja süütas põlema

Õlilambi tuli heitis walgust suitsust mustunud rehetoa seinte ja parte peale. Surnu nägu oli linikuga kaetud ja rinna peale kokku pandud käed andsid surnule magaja ilme, kes rahulikult uinub.

Jaan tõmbas kolmejalgse pingi lautsilt wähe eemale, seadis selle tasasema pinna peale ja wõttis istet.

„Maie keedab koa juures leent,“ mõtles ta. „Lähaksin parema meelega sinna, aga lubasin surnu walwajaks jääda.“



„Kui karjapois tuleks, lähaksin siiski alla, aga nähtawasti ei tule tema enne Maie mäele. On aga need naised. Päewal oli neid peale kümne siin, aga nüüd jätawad Maie üksi surnu juure. Ega siis karjapoisist temale mingit abi pole,“ nii eietas ta mõtte-
lõnga ja ootas Maie.

* * *

Peale õhtusöögi läks karjapois magama ja Maie Jaani jäid surnut walwama.

Nad arutasid pikalt ja laialt oma tulewiku wälja-
waateid ja tulid lõpu otsusele, et Käärrike talupidamise
ja päranduse asjus ei maksa pärijatega waidlema ha-
kata. Jaan pani suuri lootusi kutsari koha peale, mida
temale Tõlliste mõisa walitseja oli lubanud, kuna Maie
esialgselt Käärrikele jääks, kuni asjad selgunud.

Kui kukk peale kesköö rehe peal laulma hakkas,
tulid Maiele majapidamise ja matuse muréd meele.

„Homme õhtu oleks tarwis surnu puusärki panna,
aga kes wõtaks selle waimuliku talituse oma peale ja
kes saadaks pühapäewal kadunu põrmu siit wälja wiim-
sele rahuteele. Meil Tõllistes ei ole kooliõpetejat. Kas
ehk kutsuda Teie Reinu? Tema oskab ka palwet pi-
dada, aga ta ei oska laulda.“

„Sinul, Maie, on küllalt tegemist kodus ja Sinul
juba aega ei jatku wäljaspool asju ajada. Surnu puu-
särki panemise wõiksime pühapäewaks jätta. Kui puu-
särgi järele sõidan, siis lähen Sooru mõisa ja kutsun
sealt Sooru kooliõpetaja Pähkle Andrese surnut puusärki
panema ja ära saatma. Tema on kaunis sõnakas mees
ja oskab ka kirikulaule laulda.“

„Ja kes läheks hauda kaewama?“ küsis Maie.

„Homme tuleb Sinu poiss Peeter teolt koju ja



pühapäewa hommiku wõiksid nad meie Reinuga hauda kaewama minna.“

Rehetoa peal hakkas kukk laulma.

„ongi juba kesköö käes. Kuule, Maie, Sina heida asemale puhkama, muidu ei suuda Sa kõigele vastu panna, mis Sind neil päiwil ootab Mina jään walwama.“

„Ma tahaksin aga siiski walwada oma kalli kasuema juures,“ sõnas Maie ja läks surnu juure. Linikut näo pealt ära wõttes langes ta põlwili ja palwetas

„Kas tead, Jaan,“ ütles ta ülestõustes. „Mul on arwamine, et kasuema nagu ei olekski surnud. Waata tema palge ei ole sugugi kollaseks läinud. Näib, nagu olekski puna palgel...“

„Jaan!“ rääkis ta siis edasi. „Ma tahaksin tema eest palwetada. Kirik on kaugel ja kinni, aga ma mõtlen jumalaema pildi juure palwetama minna. Päewal ei ole mul aega, aga õõsi kardau ma sinna minna. Kas Sa, Jaan, ei saadaks mind sinna. Palwetaksime kahekesi tema eest...“

„Kui Sa seda tahad, siis olen ma nõus ja wõiksime pühapäewal, hommiku wara minna, nii et päikese tõusuks tagasi saaksime.“

„Jaan, Sa oled wäga hea,“ ütles Maie ja suudles teda. „Kui kasuema oleks teadnud, kui hea süda Sul on, siis ei oleks ta meie abielule vastu seisnud. Pühapäewal tahame tema eest kõigest südamest paluda.“

Kui koitma hakkas, lahkus Jaan, et oma koduse töö juure minna. Maie saatis teda wärawani.

12. Matusepäew.

Oli selge sügisene hommikupoolne õõ, kui Maie ja Jaan Käärrike talu õuest wälja sõitsid. Nad sõitsid



Tuulemäele, et kadunu eest palwetada. Kui nad Tuulemäele jõudsid, waldas loodust weel üldine öörahu.

Sõnalausumata wõttis Maie Jaani käest kinni ja siis läksid nad suure tamme juure, mis maanteest mõni kümme sammu eemal oli. Tamme tüwel wäikest jumalaema pilti nähes jäid mõlemad seisatama. Siis tõmbes Maie Jaani kättpidi lähemale. Wäikest õliwäri pilti nähes, mis jumalaema lapsukesega kujutas, langesid nad sõnalausumata põlwili ja palwetasid.

„Jumalaema! Anna minu kasuemale elu tagasi. Ta ei ole weel surnud, seda tunnistab tema näojume. Anna mulle tema tagasi,“ õhkas wiimaks Maie ja hakkas ise nutma.

„Maie, nüüd peame wahest ruttama, et koju tagasi saame,“ ütles Jaan, teda üles aidates.

„Jaan! Ma usun, et jumalaema minu palwet on kuulnud, sest nagu wastuseks, käis kahin läbi tamme ladwa.“

Jaan waikis.

„Ma ei tea isegi, kuidas seda arwata,“ rääkis Maie edasi, „aga minu südames on rahulik kindel usk, et minu palwe on kuulda wõetud.“

„Jumal andku seda,“ ütles wiimaks Jaan.

„Jah, jumal andku seda ja ta annab seda. Ma lähen rahuliku südamega koju.“

„Mis jumal teeb, on ikka hästi,“ sõnas Jaan.

Siis läksid nad wankri juure ja sõitsid koju.

Päike ei olnud weel tõusnud, kui nad Käärrike talu õuewärawast sisse sõitsid,

Jaan läks hobust kopli wiima ja Maie karja metsa saatma.

Kui ta tagasi tuli ja Jaaniga puusärki surnulautsi kõrwale seadsid, sõitsid esimesed matuslised õue.



Need olid kaugemalt sugulased.

Kohalikkudest sugulastest ilmusid kõige pealt Pila Anu ja Nõia Leenu ja sugulaste ühisel nõudmisel wiidi surnu põhuküüni, olgugi, et Maie selle vastu ägedalt protesteeris. Öeldi Maiele lausa: „Sinul ei ole siin midagi ütelda“.

Kui keskhommikuks ka Sooru walla kooliõpetaja Pähkle Andres kohale jõudis, algas waimulik talitus osalt põhuküünis, osalt õue peal, sest et kõik rahwas põhuküüni ei mahtunud.

Kirikulaulu järele langesid kõik palweks põlwili ja Pähkle Andres palwetas: „Armas Jumal, taewas! Sinu ette langeme põlwili ja tõstame oma käed palwes Sinu poole, nagu lapsed oma isa paluwad. Ole meile kõikidele armulik ja anna meie patud andeks. Anna sellele õele, kes surma läbi meist on lahkunud, uut elu Sinu püha äranägemise järele. Surma astel on murtud ja meie pärime elu. Jumal ja taewane isa! Sa ei ole mitte kohtunik, kes oma lapsi nuhtleks wihaga, kui nad Sind südamest paluwad. Isa taewas, Sa armastad oma lapsi, kes siin all põrmus, sest meie oleme Sinu weres uuesti sündinud. Meil on Jumala werd südames, sest meie palume tema poole „Issa meie“! Jumal ei ole mitte kaugel meist. Ei, ta on praegu meie keskel ja kuuleb meie palwehäält. Meie isa on Armu Jumal.

Jumal on waim, ütleb püha Peetrus ja sellepärast teame meie, kelle vastu meie „Isa“ hüüame. Jumal on waim ja kes waimus sünniwad, saawad Jumala lasteks.

Taewane Isa, Sa olet elawate Jumal ja wiid meie lahkunud õe uude ellu. Sa awad temale uue elu wärawad.

Meie usk ütleb, et Sa meie palwet oled kuulnud. Aamen!“



Selle järele tõusid palwetajad püsti ja Pähkle Andres luges käsi üles tõstes surnule õnnistamise sõnu.

Kui kooliõpetaja puusärgi põhja parema käega kolm risti oli teinud, asusid lähemad sugulased surnu juure, et teda puusärki tõsta.

Maie oli talitama saadetud, ega lubatud temal isegi surnu puusärki panemise juures wiibida, kuna jälle Jaan wankrid korda seadis surnuaiale sõitmiseks.

Kuus sugulast korraldasid surnu ümber. Pila Anu ja Nõia Leenu tõstsid jalust ja teised pea poolt.

Kuid siis juhtus midagi iseäralikku. Surnu awas silmad ja hüüdis kurjalt: „Mis Teie minust tahate?“

Kõik kokkusid ja lasksid surnu puusärki kukkuda. Tõusis rüsin, sest igaüks kartis surnut, kes rääkima oli hakkanud. Pila Anu oli hirmuga maha kukkunud ja kui ta üles sai, olid teised kõik juba kadunud. Nähes, et surnu puusärgis ennast istukile ajas, jooksis ta karjudes rehe poole.

Maie oli koa juures sööki keetmas ja kui ta nägi rahwa jooksu õue peal, ei teadnud ta asja kuidagi seletada.

Koa läwele tulles, nägi ta Pila Anu hullumeelset jooksu ja tema karjumist:

„Püha jumal, tule ise appi!.. Lilsu istus üles. Põgenege, ta on kurja täis...“

„Kasuema elab!“ tärkas Maiel pähe.

„Kasuema elab!“ kordas ta kuuldawalt, laskis kulbi käest maha kukkuda ja jooksis põhuküüni juure.

„Kasuema elab!“ hüüdis ta kolmat korda, kui ta surnut puusärgis istumas nägi.

„Maie!“ ütles perenaine ja siis wajus ta keha jõuetult puuräki tagasi.

„Kasuema! Ara sure!“ hüüdis Maie nuttes puu-



särgi ette põlwili langedes. „Ara sure! Ma palusin jumalaema Tuulemäel. Ta on minu palwet kuulnud. Sa elad, Sa pead elama. Meie palusime Jaaniga...“

Suud andes tõstis ta kasuema pead wähe ja kui siis wiimane silmad jälle lahti löi, sõnas ta:

„Sa elad! Sa pead elama.“

Jaani oma kõrwal nähes, ütles ta: „Jaan, too aidast tekk. Kasuemaal on külm. Siis wiime ta sooja rehetuppa.

Kui Jaan tekiga tuli, sõitis wiimane matusline talu õuewärawast välja.

„Maie, too mulle juua!“ sõnas haige nüesti silmi awades.

Jaan seadis haigele tekki peale ja Maie jooksis rehetoa juure. Kohkunult jäi ta seisma, kni ta oma ees tühja rehetuba nägi.

„Mu jumal, kas siis kõik on põgenenud...“ sõnas ta imestades. Kahmas siis kruusi pidulaualt ja jooksis allikule wett tooma.

„Jaan, kõik on ära läinud. Rehetoas ei ole ühtegi hinge. Kuidas saame kahekesi haige mäele?“

Wastust ootamata langes ta puusärgi ette põlwili ja niisutas haige huuli karastawa allika weega.

„Las nad minna“, sõnas haige tasa. „On parem... Ma ei taha neid näha *).

Kui haige magama jäi, ruttasid Maie-Jaani rehetoa juure, et woodit rehetuppa wiia.

Tagasitulles leidsid nad haige rahulikult magawat. Tasane hingamine oii tõenduseks, et ta elas.

Tänutundel palwetas Maie ja tänas jumalat, et ta

*) Otto Willem Masingu „Maarahwa Näddalaleht“ kirjutas sellest tõestisündinud loost 1821. aastal nr. 22.



tema palwet oli kuulda wõtnud. Õnnetundel suudles Maie haige kätt. Haige läi silmad lahti ja Maie ning Jaani oma juures nähes, ilmus tema huultele naeratus.

„Lapsed, nüüd aidake mind siit puusärgist wälja. Elu-inimesel ei ole sünnis siin lamada. Ma tahaksin katsuda, kas mu jalad kannawad mind. Ma tunnen une järele oma kehas jälle soojust ja jõudu,“ kõneles ta tasa.

Nad aitasid teda üles ja mõlemate üllatuseks suutis ta nende najal omal jalgel seista. Tekki ümber pannes wõtsid nad haige oma wahele ja wiisid ta rehetoa juure. Wäsinult jõudis ta sinna ja läks woodi.

„Maie, armas laps, keeda mulle piima. Seniks jääb ehk Jaan minu juure. Ma kardan üksi olla, ehk tuleb mõni „peijelistest“ tagasi ja see äritaks mind,“ sõnas haige.

„Ma lähen kohe. Mul on kojast tuli paja all ja hommikust piima on ka järele jäänud,“ wastas Maie ja läks.

„Kuidas on, perenaine Sinu terwis. Ega Sa kuski walu ei tunne?“ küsis Jaan.

„Ei walutundeid ei ole, aga ma olen wäga jõuetu. Kõndimine oli wäsitaw.“

„Noh, siis wõime loota, et terwis paraneb ja aegamööda tuleb ka jõud tagasi.“

„Ma loodan küll. Anna, Jaan, oma käsi, ma tahan Sind tänada, et oled Maie abiks olnud. Ma ei taha Teie headust unustada...“

Wiimaseid sõnu rääkis haige tasa, siis wajusid ta silmad kinni. Jaani kätt kinni hoides jäi ta magama.

Haige wiimased sõnad mõjusid liigutawalt Jaani peale.



Kui Maie keedetud piimaga mäele tuli, magas ta weel.

„Lase teda magada, see annab jõudu,“ sosistas Jaan.

Maie pani piimanõu woodi ette pingile. Jaani kätt haige käes nähes läksid ta silmad niiskeks ja tasa sosistas ta:

„Mu hea kasuema!“

* * *

Õhtul, kui Jaan ära läks, oli haige seisukord hästi paranenud.

13. Kääri Reinu waimud.

Kääri Rein oli wiimasel ajal, nagu waimuhaige ümber uitanud, ega teinud tööd. Kui aga jutt Kääri Liisu ellutulekust külas laiali lagunes ja nimelt, et jumalaema Maie ja Jaani palwe peale temale uue elu oli annud, tärkas rätsepas mõte ka paluma minna, et ta oma jõu jälle tagasi saaks. Seda mõtles ta mitu päewa ja oli kodus aga ikka ei leidnud ta enesel seda wõrd jõudu, et jumalaema pale ette minna.

„Lähen õieti kõrtsi ja wõtan wiina,“ sõnas ta ühel õhtul oma ette ja tõmbas siis kuue selga, wõttis raha kaasa ja läks.

Tema naine oli metsa läinud, et lehma koju tuua. Kui ta koju tuli, ei leidnud ta meest kodus.

„Rein on küll päris peast segi, istub ja unistab ehk jookseb jälle ringi, nagu marukoer ja seal juures jääb ta igapäewaga kõhnemaks. Tarwis mõne targa juure minna. Muidu läheb wahest päris hulluks ja mis pean ma siis temaga peale hakkama,“ nii mõtles Reinu



naine ja istus onni läwele. „Kui läheksin Soonja Indu juure? Ehk teab tema mõnda abi?“

Wiimaks tõsis ta üles ja ütles poolkuuldawalt:

„Jah, homme hommiku lähen Soonjale.“

Rein oli wahe ajal kõrtsi jõudnud. Ta istus laua ääres ja tühjendas wiinaklaasi.

„Anna teine weel!“ ütles ta kõrtsmikule.

„Mis siis Sinuga täna on juhtunud, et nüüd päris ükski purjutama hakkad?“ küsis kõrtsmik ja walas klaasi täis.

„Kui ei ole surma tõbi, siis saab wiinast ikka abi,“ oli wastus ja jõi wiina klaasi ühe „sõõmuga“ tühjaks. „Käärrike Liisu tegi jumalaema jälle eluini-meseks ja mina tahan katsuda, kas mind wahest wiin ei aita.“

„Hakka jälle tööle, siis saad terweks. Töö on sinusugusele kõige parem rohi. Jäta külanaised peast ja ela nagu mees.“

„Mis külanaised? Jäta oma lori ja kalla weel.“

„Noh, Sinuga nüüd küll enam head lugu ei ole. Selle kallan weel, aga rohkem ei anna. Mine koju, maga oma pea selgeks ja asu tööle.“

„Tee siis, kui ei saa,“ sõnas rätsepp ja jõi klaasi tühjaks.

„Nüüd mine koju,“ ütles kõrtsmik ja pani wiina-pudeli laua pealt ära.

Rätsepp maksis raha ära ja läkski.

„Nüüd lähen jumalaema paluma,“ ümises ta oma ette ja läks raskelt mäest üles. Wiina mõju nagu kerkis wärske õhu käes ja pani mehe waaruma. Mäe kallakul jäi ta suure männa najale toetades seisma. Üleswaadates nägi ta Kajaja poolt kahte noort naisterahwast tulewat. Paksud juuksesalgad rippusid nendel



üle selja kuni puasadeni. Kaelas särasid kudrusread ja ümmargused puusad olid meeldiwad.

„Kurat, need tulewad minu juure,“ ütles ta enesle.

„Rein, ole mees ja mine wastu,“ julgustas ta enast ja katsus naisteraswastele wastu minna, aga kukkus maha. Kui ta jälle istukili tõusis, nägi ta, et naisterahwad tema lähedale olid jõudnud. Ta nägi nende ilusaid rindasid, nende painduwat kõnnakut ja siis nende kõnnakul kõikuwaid puuse. Rätsepp põles hullumeelises kirepalawikus.

Siis tõusis ta üles ja läks nende naisterahwaste saatel minema . . .

Hommikul, kui Tuulemäe Maali lehma metsa wiis, leidis ta oma mehe wähesse meelemärkusega Kajaja taga wäikse soo serwal. Ta kandis tema koju ja asetask woodi. Sonimine oli tõenduseks, et ta raskes palawikus waewles.

Ta sonis naistest, kellel hõljuwad puusad ja taewasteest jumalaema juure.

Mõne päewa pärast seletas kõrtsmik rahwale: „Kääri Rein on oma hinge patusest kehast wälja heitnud.“

14. Käärike talu uus elu.

Mõne nädala järele oli Käärike talu perenaine täiesti terwe. Esimeseks asjaks, mis ta ette wõttis, oli sõit mõisa, et luba saada talu oma kasutütre peigmehele Urutare poisile Jaanile edasi anda.

Mõisawalitsejal, kes Jaani kui tublit töömeest tundis, ei olnud muidugi midagi selle wastu ja sellepärast ei keeldunud ka mõisaherra luba andmast.



Nädal hiljem tegi ta „oma lastele“, nõnda nimetas nüüd perenaine Maie ja Jaani, ettepaneku Sangastesse „loetusele“ sõita ja kolme nädala pärast olid Käärike talus pulmad.

„Käärike Liisu sai omale tubli wäimehe. Tema surm ja ellutulek on tema maija õnne toonud,“ rääkis külarahwas.

Käärike tallu tuli uus elu Perenaine, kes mehe surmast saadik alati tusases meeoleolus oli olnud, oli hoopis teiseks muutunud. Wäimehe töökus ja hoolsus ei jätnud enam midagi soowida. Kodune töö edenes hästi ja korralikult

Kord kui Jaan kündmast tuli, nägi ta karja Widrit jooksusammus talu poole tulewat.

„Maie!“ ütles ta naisele, kes rehetoa läwele ilmus, „waata Widri tuleb meile. Ei ole teist enam ammugi näinud. Saab kuulda, mis ta pajatab.“

„Nüüd tal ikkagi midagi südame peal on, ega ta muidu nii kiiresti ei tuleks.“

„Terè!“ hüüdis ta juba eemalt. „Tulin waatama, mis noorpaar teeb.“

„Eks ole nüüd wanal perenaisel hea elu, noored talitawad ja Sina waata pealt, kuidas kõik läheb,“ sõnas ta wanale perenaisele, kes aida poolt tuli.

„Kas ei ole ta küllalt waewa näinud ja wõi nüüdki tööst puudus on,“ rääkis Maie wahele.

„Nojah, wõi wana inimene paigal seisab. Aga kergem on ikka“

„Waata Widrit, wõi nimetab mind wanaks,“ kurjutas nalja tehes wana perenaine. „Ma arwan weel mehele minna...“

„Nojah, Tuule Mallel ongi juba kosjad käimas.“



Waewalt mattis ta mehe maha ja nüüd käib teise juure mīsa kubjas ehal. Jõuluks tulewat pulmad “

„Kust Sina siis seda tead?“ päris wana perenaine.

„Ma kuulasin seina taga, kui nad onnis juttu ajasid. Kubjas tahtis juba Mardiks pulme teha, aga Mall ei annud järele. Tahab oma esimest meest leinata.“

„Mallel on õigus,“ ütles Maie.

„Mis õigus see on?“ s nas Widri wahele. „Teiste ees leinab, aga elab juba uue mehega...“

„Kuule, Widri!“ tähendas wana perenaine. „Sa kõnele vähem, muidu teed wahest Mallele kahju.“

„Mina kõnelen õigust,“ wastas ta ja pööras minekule.

„Kuhu Sa siis nõnda ruttad. Sööme ühes lõunat,“ keelas Maie.

„Ei ole aega! Pean ruttama,“ ütles ta ja läks.

„Küll wõib aga Widri palju käia,“ sõnas Maie.

„Ja weel rohkem rääkida,“ arwas wana perenaine.

Selle järele läksid kõik rehetuppa lõunat sööma.

„See oli ikka hea, et mõisaherra luba andis meid erakordselt warem ära laulatada, kuna teised pulmad kihelkonnas alles tulewa pühapäewa peale on koondatud.“ tähendas Maie lõunalaual. „Mis oleksime meie taluga teha suutnud. Pois on mõisal teol ja meie põllud oleksid sügisel kündmata jäänud.“

„Ega herragi esite ei tahtnud luba anda. Tema seletas, et ei olewat wõimalik igal ajal pulmapidu lubada, sest siis wiidaksid talupojad wastamisi pulmas käies palju tööaega ära. Pulmasid ühe aja peale koondades, ei saaks talupojad mitmes pulmas käia, waid ainult ühel kohal, sest et pulmad ühe päewa peale on määratud ja wahest ei olekski ta luba annud, kui mitte walitseja minu palwet ei oleks toetanud, et põllud ilma



peremeheta kündmata jääksid," seletas wana pereinaine.

"Jah, walitseja on hea mees Tema kaitseb wahest ka meie kasusid," arwas Jaan.

"Kas tulewal pühapäewal sõidame Suurejaanile pulmapidule?" küsis Maie waele. "Kõiki Laatre, Uniküla ja Tõlliste paare laulatatakse Laatre kirikus. Olgugi, et Laatre kirik wäike ja puuehitus on, aga ta on meeldiw."

"Kirik on tõesti armas," tõendas ka wana pereinaine. "Sellest on 82 aastat mööda, kui Laatre kirik ehitati. Minu wanaisa oli Mõtusmängu metsast kiriku palke wedanud. Ta oli siis Järwel poisiks olnud."

"Kas Sina, kasuema, ka pulma tuled?" küsis Maie.

"Minge peale teie noored. Ma jään kodu hoidma"

Järgmisel pühapäewal sõitis Jaan ja Maie Suurejaani tallu pulmapidule. See oli esimene pidu, millest noorpaar osa wõttis.

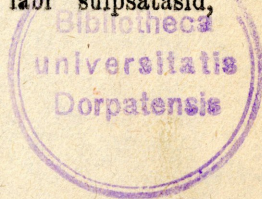
15. Wilpuse Peeter.

Oli hilise sügise warajane hommik. Ida taewas omas roosakat helki ja kuldast lahjalt kündmata kõrrewälja. Küla poolt kuulus ühetaolist taktikindlat kootide müdinat:

Kilk, kolk,
Kilk, kolk . . .

Siis on kuulda hobuste norskamist, kes rasket tõlda läbi maantee pori weawad.

See oli Tartu maanteel, Öru kõrtsi poolt Ulbi talu poole tulles. Selle talu kohal muutus tee päris porijärweks, mille pinnast hobuste jalad läbi sulpsatasid,





kuna tõlla rattad pori kahele poole laiali kaaritades selle pinnal väikseid laineid sünnitasid.

Pika habemega kutsar nõotab hobuseid ja keerutab piitsa, neid kiiremale käigule ergutades.

„Kurat teab,“ ümiseb kutsar, „kuidas siit pori-järwest läbi peaseme ja metsa wahel, Öru laanes, wõib tee weel pahem olla.“

„Peeter!“ päris wanaldane herra tõlla ust awades.

„Kas kõrtsini weel palju maad on?“

„Wersta kaheksa ikkagi saab ja pori tõttu wõiks seda kahekordseks arwata.“

„Ei tea, kas siis jõuamegi õhtuks Walga linna.“

„Peaksime ikkagi jõudma, kui aga Öru laanest läbi peaseme,“ arwas kutsar.

„Ega's hobused weel wäsind pole?“

„Seda küll weel mitte, kui aga teel põhja oleks.“

Wana herra tõmbas tõllaukse kinni. Wana proua tema kõrwal, kes kogu õõ walwel oli olnud, oli magama jäänud. Wana herra laskis oma paksu keha tlla tagaseina wastu wajuda ja jäi mõttesse, unustades kõike, mis tema ümber oli. Ta wajus seisukorda, mis nähtawasti aega ja ruumi unustada lubas. Tema ainus mõte oli, kuidas kord rahu saada. Reisu lõpu peale mõteldes, ilmus tema huulte naeratus... Siis aga tabas teda järsku hirm, hirm hämaruse pärast, mis kord kõiki wanu inimesi oma kaissu w tab, see on hirm olemise ees, mis wäljaspool loodust, kus algab elu, millel algust ei ole olnud... Uinumine ilma ärkamiseta ..

Wahepeal oli tõld juba metsa waele jõudnud. Sünges metsa keskel teekäänakule jõudes, nägi kutsar, kuidas oraw paremalt poolt üle pori pahemale poole üle tee jooksis. Seal jäi ta mätta otsa istuma, pööras ümber ja jooksis siis tuldud teed tagasi.



„Jumal wõta meid ise oma kaitse alla,“ ümises kutsar kübart peast ära wõttes. „Kui eraw üle tee pahemale poole jookseb, siis tähendab see õnnetust, et ta aga tagasi jooksis, siis ehk peaseme õnnelikult.“

Mida sügawamale nad metsa jõudsid, seda põhjatumaks läks tee. Wahest tuli hobuseid seisma jätta, et „nad hinge saaksid tagasi tõmmata“, nagu kutsar tähendas

Kui tõld Uniküla teeharu kohale jõudis, seisis päike juba keskhommikul.

* * *

Umbes Kajaja talu kohal, kus Tuulemägi algab, seisis tee ääres tihnikus keegi mees. Tema pikk must habe ulatas kaugele rinna peale. Laia kaabukübara alt wälkusid kaks halli terase helgiga silma. Kogu tema olemisest wõis näha, et ta siin kedagi waritses.

Kui eemalt hobuste norskamist kuulda oli, tungis ta tihnikust ettepoole, maanteele lähemale, waatas oma püssi ja jäi siis saaki waritsedes ootama.

Kõik mets oli waikne, ainult läheneva tõlla rattaste lohinat läbi pori oli kuulda.

„Kurat wõtku mu hing, kui ma täna mitte oma saaki kätte ei saa. Ma tahan näidata, et Wilpuse Peeter oma asja tunneb ja et jumalaemal tema peale mingit mõju ei ole, olgugi et minul enam mingisugune ettewõte ei taha õnnestada sellest ajast peale, kui keegi hulgas Tuulemäe tamme koore alla tema pildi pani...“

Hobuste norskamist kuuldes, sammus mees metsa tihnikust wälja ja läks teeäärse laia, kahara mäna tugewa tüwe taba warju.

Jlmusid hobused teekäänaku tagant, siis tõld.



„Kurat, ongi seesama tõld. Noh, täna saadan selle kaukajumala teisi ilma,“ ümises mees ja seadis oma raske püssi männa kuiwa oksa peale, et parem oleks sihtida.

Aeglaselt liikus tõld läbi poriwälja lähemale.

Nagu metsloom saagi järele varitseb, nõnda hiilis mees puu taga.

Weel umbes sada sammu oli tõld varitsejast eemal ja tuli ikka lähemale. Kui tõld umbes wiiekümne sammu peale oli lähenenud, käis pauk, kuid pauguga ühel ajal langes ka mees ise männa taha pikali maha.

Hobused lõid hirmunult pahemale poole kõrwale ja panid siis wäsimusest hoolimata jooksu.

„Tänu jumalale, meie oleme eluga peasenud,“ ütles kutsar, kui nad üles Tuulemäele olid jõudnud. „Ma nägin kuidas püss männa ette ja varitseja mõrtsukas männa taha maha langes. Nähtawasti lõi püss tagant wälja ja tappis mehe.“

Mäest alla kõrtsi juure jõudes otsustasid nad wähe puhata. Hobused olid kiire sõidu tõttu walgel wahul ja sellepärast oli edasisõitmine wõimata.

„See oli Wilpuse Peeter,“ arwas kõrtsmik herrasid tahatuppa juhtides. „Ta on hea kütt, aga wiimasel ajal ei ole temast midagi kuulda olnud. Kui kutsar õieti nägi, siis on ta nüüd surnud ja rahwas on tema hirmu alt peasnud. Sest ajast peale aga, kui jumalaema pilt Tuulemäele ilmus, ei ole tema kuritegudest enam midagi kuulda olnud.“

Herraste soowil pidi kõrtsmik lugu Tuulemäe jumalaemast jutustama.

* * *



Päike oli juba kõrgele tõusnud, kui teerööwel jälle toibus. Tugewa hoobi tagajärjel, mida püssipära annud, oli mehe parempoolne nägu paistetunud. Püssi silmitsedes, mis teisele poole puud oli maha kukkunud, hakkas ta wanduma.

„Kurat, kas ma pime olin, et ma „roostetanud pauguga“ püssi wõtsin. Kas siis tõesti see jumalaema pilt minu silmi on pimestanud?“

„Noh, sellele teen ma lõpu,“ ümises ta wihaselt. „Ma lähen ja toon uue püssi ning teen sellele jumalaema tondile lõpu peale.“

Püssi pahemas käes hoides kadus ta metsa. See rööwel oli Wilpuse Peeter.

16. Wilpuse Peetri wiimne pauk.

Päike seisis l'una taewal, kui Wilpuse Peeter Kajaja poolt Tuulemäe poole hiilis. Mäele jõudes jäi ta maantee äärde seisma.

Püssi laskewalmis käes hoides sõnas ta: „Kadugu peletis“ Siis käis tume pauk, mis Kajaja mäelt mitme kordselt wastu kajas.

„Mu jumal, mis peaks see tähendama? Niisugust kaja olen sügisel teist korda kuulnud ja nüüd läheb ka ilm pimedaks...“ ütles kõrtsmik ja ruttas välja.

„Waata!“ ütles ta kutsarile. „Päikesel on suur must ratas peal ja siis see pauk ning mitmekordne kaja... See ei tähenda head.“

Oli nimelt päikese warjutus. Jlm oli pime ja nahkhiired lendasid hobuste kohal ringi. Päike oli kustunud. Temast oli ainult kitsas helkiw ring järele jäänud. Jsegi tähed ilmusid taewa nagu wähe säravad täpid.



„Taewatähed ei ole enam endises korras. Kõik on muutunud,“ kõneles kõrtsmik kõrtsi lähel seistes, kui ta nägi, et tähtede jaotus taewatelgil teistsugune oli, kui samal ajal öösiti.

Kui aga päike wäheste aja järele jälle paistma hakkas, läks kõrtsmiku meeleolu paremaks. Käsi palwes kokku pannes sõnas ta: „Jumal hoidku meid raske sõja ja kurja katku eest.“

Peale lõunat oli ilm päikese paisteline ja siis läksid herrased ühes kõrtsmikuga Tuulemäele jumalaema pilti vaatama.

Mäele jõudes jäi kõrtsmik kokkunult seisma.

„Püha ristikene, see on ju Wilpuse Peetri surnukeha seal tee ääres,“ hüüdis ta.

„Aga kes ta siia tõi?“ küsis wanaherra. „Kutsar oli ometi tema mahalangemist seal all metsas näinud.“

„Jumal sa seda tead,“ ütles kõrtsmik ja sammus nagu kartes tamme poole.

Mõni samm puust eemal jäi ta kohale, nagu naelutatud seisma, wõttis kübara peast ja ütles siis: „Wilpuse Peeter on jumalaema pildi puruks lasknud. Püha jumal, ole meile ise armulik. See metsik inimene algas wõitlust jumalaga ja langes...“

Lähemale minnes sõnas ta: „Ta on hõbedast rentkuulidega lasknud...“

Kord pilku taewa poole heites langes ta põlwili ja luges „Jssa meie“ palwet.

Sedasama tegid ka herrased tema selja tga.

Ülestõustes sõnas ta: „Inimene tunne jumalat ja tema wõimu.“

Waikselt läksid kõik kolm mäest alla kõrtsi poole. Teisel hommikul sõitis tõld Walga poole.



Lõpp.

Sündmus Tuulemäel: jumalaema pildi purustamine ja Wilpuse Peetri surm lagunes rahwa seas kiiresti laiali.

Kirikus tähendas kirikõpetaja, et jumal ise kohaliku rahwa ja teekäijad hirmsast rõwlist Wilpuse Peetrist on peastnud.

Mõisa Widri jutustas igalpool, et Wilpuse Peetri jumal ise maha olewat lõõnud ja et jumalaema pildi purustamine isegi päikese pimedaks oli teinud.

Tamme kõrtsmikul tuli seda lugu teekäijatele mitmel kümnel korral jutustada.

Jõulu wiimasel pühal oli Tuulemäe Malle pulmad. Pärast pulme wedas ta oma kraami mõisa ja Tuulemäe onn jäi tühjaks.

Teisel sügisel peale Mihklipäewa oli Käärrike talus warrud. Maie oli wäikese poja emaks saanud.

„Päris hea oli, et niisugune jõngermann maija tuli. Noored inimesed elasid omale ja minul kippus aeg igawaks minema. Wanemaks saades tahan heameelega wäikese poisi kaswatuses osa wõtta,“ rääkis wanaema.

Lapsewaderite hulgas oli ka mõisa walitseja ehk opmann.

Teisel kewadel, kui puud lehes olid, ajas wana tamme tüwi jumalaema pildi lõike kohalt uue kaswu wälja. Rahwas seletas, et see head tähendawat ja et kord aeg tuleb, kus Eestis uus elu ja edu algab.



Aastal 1813. sügisel septembri kuul sadas piksewihma. See oli haruldaseks juhtumiseks.

Sooru walla Supa talu elanikud nägid peale raske kärgatuse Tuulemäel kõrget tulesammast, aga ei teadnud seda ära seletada. Hommikul leiti, et pikne jumalaema tamme oli purustanud. Purustatud tamme ümbruses raiuti pärast seda mets maha ja siis muutus terwe mägi liiwawäljaks, mis järgnewal põua-aastal koletanud kõrbe sarnaseks muutus.

Ka Tuulemäe rätsepa tare oli ilma peremeheta olekus kokkuwajunud. See kõik andis kogu Tuulemäele õudse wälimuse.

Et mõisaherra määrusel Wilpuse Peetri surnukeha sinna lähedele, kus teda leiti, maha maeti, siis arwas rahwas, et rohukasw just selle tõttu ei taha seal edeneda. Seda oletati sellest, et rahwas seal õsiti tema waimu arwas näinud olewat, kes nüüd rahutult maa ja taewa wahel ümber hulkuda, kuni keegi tema haul „Meie Jsa“ palwet loeks.

Mõisa Widri hulkus endiselt walda mööda ümber ja oli küla ajaleheks. Kui ta aga kuulis, et Wilpuse Peeter ainult siis hauas rahu leida, kui keegi ristiinimene tema haul palwetaks, siis otsustas ta teisel kewadel suurel ristipäewal sinna palwetama minna ja kui kewade tuli, siis läks ta paju witsast tehtud risti käes hoides Tuulemäele ja langes Kajaja soo kallakul Wilpuse Peetri haa peale põlwili ja luges „Jsa meie“ palwet.

Mõni päew hiljem jäi Widri raskesti haigeks. Palawikus sonis ta palwet Wilpuse Peetri eest. Mõni päew hiljem leiti teda oma asemel surnult.

„Widri andis Wilpuse Peetrile oma palwega rahu, aga pidi selle eest ise surema.“

Seda arvamist wõiks õigeks pidada, sest et Widri ennast haulal palweid lugedes oli külmetanud ja koju jõudes külma wärinaid oli tunnud. Ta suri külmetamise tagajärjel.

„Tuulemäe peal lasub wanne,“ sõnas rahwas lageda mäe all kõrtsi juures peatades. „Jumalaema pilt tõi õnnistust, aga Wilpuse Reetri haud on mäele wandede.“

„Ka on nüüd kaja Kajaja mäelt kadunud,“ tähendas kõrtsmik.





Walgas ilmub kaks korda nädalas ajaleht

„Lõuna-Eesti“

Lehe siht on erapooletult seisukohalt walgustada wabariigi lõuna osa elu. Suurt rõhku pannakse Lõuna-Eesti majanduslise edu peale, nii maal kui linnas.

Jseäralist tähelpanu leiab põllumajandus, sest oleneb ju meie riigi tulewik just sellest ära, kuidas põllumajandus areneb.

Lehel on igalpool lõunapool oma sõnumisaatjad.

Jutuosas ilmuwad huwitawad jutud Lõuna-Eesti kaugemast ja lähemast minewikust.

Lehe tellimise hind on postiga 35 m. kuus.

Kuulutuse hind on kuulutuse osas 3 marka millimeetri ruumi eest.

Kes weel mitte „Lõuna-Eestit“ ei loe, telligu omale proowilehti.

Tellimise aadress on: Walk, „Lõuna-Eesti“.

„Lõuna-Eesti“

toimetus ja talitus.